

Σχόλια επί του σχεδίου Κοινής Υπουργικής Απόφασης για το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΕΧΠ-ΑΠΕ) και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) αυτού

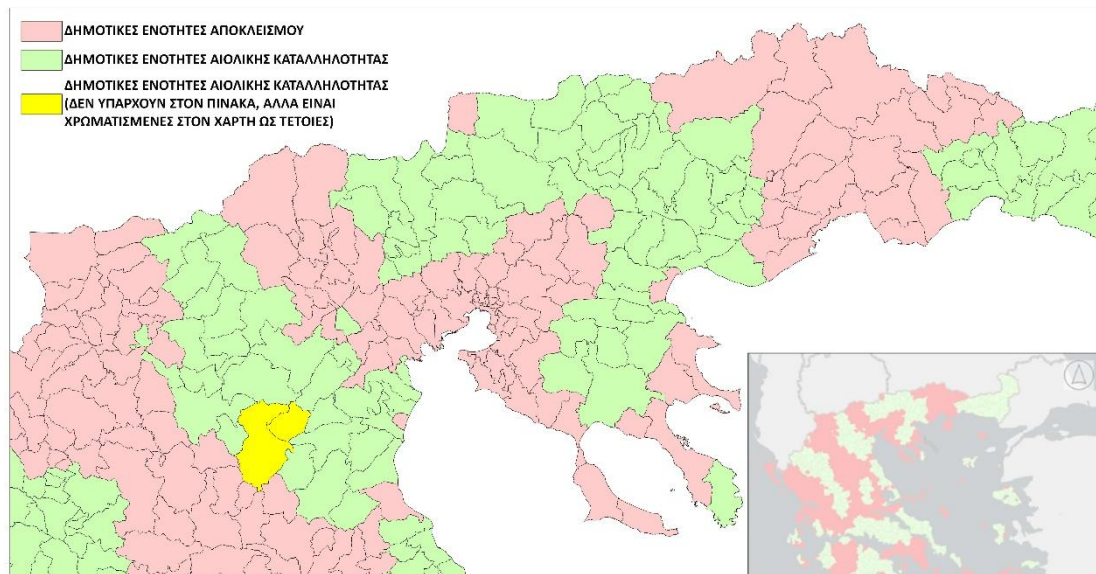
Ο ακόλουθος σχολιασμός μπορεί να διαβαστεί ολοκληρωμένος με τους σχετικούς χάρτες, οι οποίοι δεν μπορούν να αναρτηθούν στο χώρο της δημόσιας διαβούλευσης, στον ιστότοπο της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών εδώ <https://spp.gr/nea/arthra/sxolia-diavoulefsi-horotaxiko-ape/>.

Το παρόν σχέδιο έρχεται μετά από πολύ μακρύ διάστημα στο οποίο η χώρα δεν διέθετε σύγχρονο εθνικού επιπέδου χωροταξικό σχεδιασμό για την ανάπτυξη των υποδομών ΑΠΕ με παράλληλη προστασία μιας μεγάλης σειράς πολύτιμων αξιών, όπως το φυσικό περιβάλλον, τα σπάνια είδη άγριας ζωής και τα οικοσυστήματα, τα οποία είναι κρίσιμα για την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Πρέπει να σημειωθεί ότι σε αυτό το διάστημα ήδη πολλά στοιχεία και σημεία του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και η τοπιακή αξία πολλών περιοχών υποβαθμίστηκαν από την άναρχη εγκατάσταση υποδομών ΑΠΕ υπό το καθεστώς του ισχύοντος χωροταξικού του 2008. Το σχέδιο που έχουμε πλέον μπροστά μας εισάγει καταρχήν **σειρά περιορισμών που είναι θετικοί για περιοχές όπως η Πρέσπα και για είδη όπως οι πελεκάνοι**, περί των οποίων δραστηριοποιείται η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, ιδιαίτερα η απαγόρευση εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ σε ορεινούς όγκους άνω των 1200μ, ή σε ΖΕΠ έστω επί της αρχής, η απαγόρευση κατασκευής φωτοβολταϊκών σε τόπους NATURA 2000 κ.α.

1. Οι νομικά ασαφείς «Περιοχές Αποκλεισμού»

Μια σημαντική καινοτομία του σχεδίου είναι το γεγονός ότι εισάγεται σε όλη την επικράτεια η έννοια των Περιοχών Αιολικής Καταλληλότητας, οι οποίες ορίζονται σαφώς, και σε όλο τον υπόλοιπο χώρο Περιοχές (στην πραγματικότητα Δημοτικές Ενότητες) αποκλεισμού. Αλλά η πρώτη και τελευταία φορά που αναφέρονται οι τελευταίες είναι στη σελ. 79 της ΚΥΑ στη λεζάντα της εικόνας. Δεν υπάρχει σαφής σχετικός ορισμός στο κυρίως κανονιστικό μέρος, δεν εξηγείται η μεθοδολογία χαρακτηρισμού, δεν παρατίθεται κατάλογος, ούτε προκύπτει σαφώς από ποιο άρθρο παράγεται η κατηγορία αυτή. Αυτό δημιουργεί **σοβαρό νομοτεχνικό πρόβλημα και κανονιστική ασάφεια**. Συγκεκριμένα σε κανονιστική πράξη χωροταξικού σχεδιασμού, ειδικά όταν επιβάλλονται αποκλεισμοί χρήσεων, επηρεάζεται η δυνατότητα αξιοποίησης γης, ή μεταβάλλεται η αδειοδοτική δυνατότητα έργων, το ΣτΕ απαιτεί σαφή κριτήρια, αντικειμενική μεθοδολογία, και επαρκή κανονιστική τυποποίηση. Μπορεί κανείς εύλογα να υποθέσει ότι προσδιορίστηκαν πρώτα οι Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας και οι Δημοτικές Ενότητες που «περίσσεψαν» χρωματίστηκαν κόκκινες στην εικόνα και ονομάστηκαν σχηματικά «Περιοχές αποκλεισμού». Σε ένα νομοθέτημα όμως δεν αρκεί να εμφανίζεται ένας όρος σε χάρτη, πίνακα ή παράρτημα, χωρίς νομικό ορισμό, διαδικασία καθορισμού, και σύνδεση με συγκεκριμένα άρθρα. Αλλιώς δημιουργείται πρόβλημα ασφάλειας δικαίου και προβλεψιμότητας. Αν οι «Δημοτικές Ενότητες αποκλεισμού»

λειτουργούν ως *de facto* χωρικός αποκλεισμός ανάπτυξης ΑΠΕ, τότε πρέπει να τεκμηριώνεται γιατί επιλέχθηκαν αυτές οι Δ.Ε., με ποια οικολογικά/τοπιακά/χωροταξικά κριτήρια, και με ποια δεδομένα. Επομένως αν το σχέδιο δημοσιευόταν ως έχει, το σημείο αυτό θα ήταν πολύ ευάλωτο είτε σε αίτηση ακύρωσης, είτε σε παρεμπόδιση έλεγχου νομιμότητας σε μεταγενέστερη ΑΕΠΟ. Πόσο μάλλον στο βαθμό που σημειώνονται και τεχνικές αστοχίες. Για παράδειγμα, μια απλή αντιπαράθεση του πίνακα που απαριθμεί τις ΠΚ με τα χρώματα που φαίνονται στην εικόνα αποκαλύπτει ότι οι 2 ΔΕ (Σερβίων και Βελβεντού) που σημειώνονται παρακάτω με κίτρινο χρωματίζονται πράσινες αλλά δεν περιλαμβάνονται στον οικείο πίνακα. Πρόκειται λοιπόν για ΔΕ καταλληλότητας ή αποκλεισμού;

2. Χωροταξικός σχεδιασμός χωρίς πρόσβαση σε γεωχωρικά δεδομένα

Το τελευταίο σημείο αναδεικνύει μια μεγάλη αδυναμία του υλικού που τέθηκε σε διαβούλευση, δηλαδή την έλλειψη αρχείων γεωχωρικών δεδομένων, στα οποία οι ενδιαφερόμενοι θα είχαν πρόσβαση και θα μπορούσαν να μελετήσουν συνδυαστικά με άλλα επίπεδα δεδομένων για να αξιολογήσουν τις προτεινόμενες ρυθμίσεις. Χωρίς πρόσβαση σε τέτοιο υλικό η αξιολόγηση είναι εξαιρετικά δύσκολο να λάβει τεχνικό και λεπτομερή χαρακτήρα και κινδυνεύει να μείνει σε γενικό θεωρητικό επίπεδο.

Η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών (ΕΠΠ) για παράδειγμα, έχει υποβάλει από το 2022 πρόταση για περιοχές αποκλεισμού εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ για λόγους προστασίας των πελεκάνων. Προφανώς αυτή η πρόταση δεν ενσωματώθηκε αυτούσια στο σχέδιο. Για να προσδιορίσει η ΕΠΠ ποιο μέρος των περιοχών αποκλεισμού της πρότασής της έμειναν εκτός περιοχών αποκλεισμού του σχεδίου χρειάστηκε να χαρτογραφήσει εξαρχής τις ΔΕ καταλληλότητας, να ορίσει όλες τις υπόλοιπες ως ΔΕ αποκλεισμού, να εφαρμόσει στις ΔΕ καταλληλότητας τα υπόλοιπα κριτήρια αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένου του υψομέτρου άνω των 1200μ, των ζωνών προστασίας της φύσης κλπ. Αναλυτικά παρουσιάζονται τα αποτελέσματα αυτών των εργασιών παρακάτω στην ενότητα 5.

Θέλουμε να επισημάνουμε ότι είναι ιδιαίτερως επιβαρυντική αυτή η διαδικασία για μια ΜΚΟ, πόσω μάλλον για έναν απλό πολίτη που προσπαθεί να κατανοήσει τι επιτρέπεται και πού με τη

νέα νομική ρύθμιση και **είναι ακατανόητος ο λόγος για τον οποίο επιλέχθηκε από του υπουργείο και τους μελετητές να δυσκολέψει κατ' αυτόν τον τρόπο η δημόσια διαβούλευση.**

3. Οι τελικές και μεταβατικές διατάξεις

Οι περιορισμοί που εισάγονται με το κρινόμενο σχέδιο γίνεται γρήγορα σαφές από την εξέταση των τελικών και μεταβατικών διατάξεων ότι δεν υπάρχει η πρόθεση να εφαρμοστούν στα ήδη σχεδιαζόμενα έργα, ακόμα κι αν αυτά δεν έχουν κριθεί περιβαλλοντικά, στο βαθμό που έχουν λάβει τη λεγόμενη «πληρότητα φακέλου». Με άλλα λόγια, αν θεσπιστεί αυτό το σχέδιο ως έχει, η αδειοδοτούσα αρχή θα κληθεί να αγνοήσει, για παράδειγμα, το γεγονός ότι πλέον η συντεταγμένη Πολιτεία κρίνει ότι δεν πρέπει να κατασκευάζονται ΑΣΠΗΕ πάνω από τα 1200 μ στους ορεινούς όγκους της χώρας και να αδειοδοτήσει πάμπολλα τέτοια έργα που βρίσκονται εκκρεμή. Σε άλλο παράδειγμα, η αδειοδοτούσα αρχή θα κληθεί να εγκρίνει την κατασκευή φ/β εγκατάστασης εντός τόπου NATURA 2000 παρά το γεγονός ότι πλέον κάτι τέτοιο κρίνεται υπερβολικά επιβλαβές από το οικείο χωροταξικό πλαίσιο. Για να περιγραφτεί καλύτερα το παράδοξο, αν ισχύσουν όλα όσα περιλαμβάνει αυτό το σχέδιο ΚΥΑ, ο ίδιος προϊστάμενος αδειοδοτούσας αρχής μπορεί σε 2 χρόνια από τώρα να υπογράψει την ίδια μέρα μια απόφαση έγκρισης και μια απόφαση απόρριψης της περιβαλλοντικής αδειοδότησης 2 παρόμοιων έργων σε γειτονικές περιοχές που η μόνη διαφορά τους είναι η ημερομηνία έναρξης της διαδικασίας αδειοδότησής τους και επομένως το χωροταξικό πλαίσιο επί του οποίου θα βασιστεί η διοικητική πράξη.

Και όλα αυτά τα έργα που πιθανόν θα εγκριθούν, μαζί με όσα βεβαίως έχουν ήδη ΑΕΠΟ και άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας, θα λειτουργούν για τις επόμενες δεκαετίες και θα δικαιούνται ακόμη να λάβουν ανανέωση των περιβαλλοντικών τους αδειών και επομένως των αδειών λειτουργίας τους εις το διηνεκές χωρίς να υπάγονται στο νέο χωροταξικό πλαίσιο.

Αυτή η κραυγαλέα «φιλοεπενδυτική» επιλογή κινδυνεύει να μετατρέψει το οιοδήποτε προστατευτικό νέο καθεστώς για ευαίσθητες περιοχές της χώρας μας παντελώς ατελέσφορο, αφού φροντίζει να επιτρέψει εκεί την εγκατάσταση των πολλών έργων που εμφανίστηκαν και μπήκαν στη διαδικασία της αδειοδότησης την περασμένη πενταετία, και τα οποία σε κάποιες ορεινές περιοχές της χώρας καλύπτουν κυριολεκτικά κάθε κορυφογραμμή. Το σημείο αυτό πιθανότατα θα είναι και βασικό πεδίο δικαστικών διαφορών, ειδικά ως προς το τι σημαίνει ακριβώς «πληρότητα φακέλου», ποια ημερομηνία λαμβάνεται υπόψη, και αν η πληρότητα αρκεί χωρίς ουσιαστική αξιολόγηση επιπτώσεων. Παρά το γεγονός ότι σύμφωνα με την έννομη τάξη μας είναι νοητή και συχνά επιβάλλεται μια μεταβατικής προστασία ώριμων δικαιωμάτων ή και επενδύσεων όταν αλλάζει η νομοθεσία, όμως υπάρχει και ένα κρίσιμο όριο πέρα από το οποίο δημιουργείται πρόβλημα. Στο ενωσιακό δίκαιο περιβάλλοντος (Οδηγία ΕΠΕ, Οδηγία Οικοτόπων, νομολογία ΔΕΕ) και στη νομολογία του ΣτΕ, το καθοριστικό σημείο είναι συνήθως η περιβαλλοντική αδειοδότηση, εκεί που κρίνεται η ουσιαστική συμβατότητα με NATURA 2000, βιοποικιλότητα, τοπίο, σωρευτικές επιπτώσεις κλπ. Γι' αυτό και το ισχύον χωροταξικό πλαίσιο του 2008 όριζε ότι έργα με άδεια παραγωγής επανελέγχονται στο στάδιο ΑΕΠΟ μετά τη θέση του σε ισχύ. Η απλή διαπίστωση πληρότητας φακέλου είναι τυπικός διοικητικός έλεγχος, δεν συνεπάγεται ουσιαστική περιβαλλοντική κρίση, ούτε δημιουργεί νέα νομική και διοικητική κατάσταση για τον επενδυτή και το έργο. Με άλλα λόγια δεν υπάρχουν αδειοδοτικά δικαιώματα που θα χαθούν και ώριμα επενδυτικά σχέδια που θα ματαιωθούν με

τρόπο που αντίκειται στην αρχή της χρηστής διοίκησης πριν από την κρίση της αρχής περί της παροχής ή άρνησης περιβαλλοντικής άδειας για την επένδυση.

Χωρίς αμφιβολία η νομιμότητα αυτής της ευρείας εξαίρεσης έργων από την κανονιστική δύναμη του νέου χωροταξικού θα κριθεί ενώπιον του ΣτΕ ως προς την αναλογικότητα της διάταξης και την επάρκεια της περιβαλλοντικής προστασίας που παρέχει. Το Δικαστήριο θα εξετάσει αν η εξαίρεση υπηρετεί θεμιτό σκοπό (ασφάλεια δικαίου, επενδυτική σταθερότητα), αν αφορά πράγματι ώριμα έργα, αν ακυρώνει στην πράξη τις νέες προστατευτικές ρυθμίσεις, και αν παραβιάζει το άρθρο 24 Συντ., την αρχή της πρόληψης, την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, και την υποχρέωση δέουσας εκτίμησης.

Ακόμα χειρότερα είναι τα πράγματα στην περίπτωση έργων που επιδιώκουν να ανανεώσουν τις άδειές τους μετά την εκπνοή τους και που, σύμφωνα με το σχέδιο, θα κρίνονται επ' αόριστον με το παλαιό χωροταξικό. Εδώ δεν μιλάμε πλέον για μια απλή μεταβατική προστασία ώριμων έργων, αλλά για ουσιαστική «διαιώνιση» του παλαιού χωροταξικού καθεστώτος για μια ολόκληρη κατηγορία έργων. Και εκεί ανακύπτουν σοβαρά ζητήματα συμβατότητας με το άρθρο 24 Συντ., την αρχή της πρόληψης, και το ενωσιακό δίκαιο. Η κατάσταση αυτή μοιάζει με παγιοποίηση κεκτημένου χωροταξικού δικαιώματος, κάτι που η ελληνική και ενωσιακή νομολογία αντιμετωπίζει πολύ επιφυλακτικά. Στην πραγματικότητα η ανανέωση ΑΕΠΟ ή άλλης κρίσιμης περιβαλλοντικής άδειας δεν είναι απλή τυπική πράξη, αλλά μια νέα ευκαιρία ελέγχου συμβατότητας με το ισχύον περιβαλλοντικό καθεστώς, ειδικά όταν έχουν αλλάξει οι περιβαλλοντικές συνθήκες, έχουν θεσπιστεί νέες περιοχές προστασίας, υπάρχουν νέα επιστημονικά δεδομένα, ή έχει αναθεωρηθεί ο χωροταξικός σχεδιασμός, όπως προβλέπει ρητά και ο σχετικός νόμος 2014/2011. Το ΣτΕ έχει επανειλημμένα δεχθεί ότι η περιβαλλοντική αδειοδότηση είναι δυναμικός μηχανισμός και όχι «οριστική κατοχύρωση» δικαιώματος εκμετάλλευσης ανεξάρτητα από μεταγενέστερες περιβαλλοντικές απαιτήσεις. Με άλλα λόγια ένας επενδυτής μπορεί να έχει προσδοκία ολοκλήρωσης μιας ώριμης διαδικασίας, αλλά δεν έχει συνήθως «κεκτημένο δικαίωμα» να εξαιρείται διαρκώς από κάθε μελλοντική αυστηροποίηση του περιβαλλοντικού πλαισίου. Επιπρόσθετα, μια τέτοια ρύθμιση ενδέχεται να θεωρηθεί ότι ματαιώνει τον σκοπό των νέων προστατευτικών περιορισμών. Ιδίως όσον αφορά τις ΖΕΠ και γενικότερα τους τόπους NATURA 2000, τα μικρά νησιά και τις περιοχές υψηλού υψομέτρου και οικολογικής ευαισθησίας, μια τέτοια «διαρκής εξαίρεση» θα μπορούσε να θεωρηθεί αντίθετη προς την υποχρέωση αποτελεσματικής προστασίας, και προς τη νομολογία του ΔΕΕ περί μη υποβάθμισης προστατευόμενων περιοχών.

Δυστυχώς τα παραπάνω προοιωνίζονται μια νέα περίοδο συγκρούσεων περί τα έργα ΑΠΕ και όχι αυτό που όλοι αναμέναμε, μια δίκαιη, σαφή και ασφαλή νέα χωροταξία που θα ξεκαθαρίσει το τοπίο.

Προτείνεται επομένως η επιστροφή στην «ορθόδοξη» μεταβατική διάταξη των ελληνικών νόμων και συγκεκριμένα του ειδικού χωροταξικού για τις ΑΠΕ του 2008 και ως προς το ποιο θεωρείται «ώριμο» έργο που εξαιρείται από την εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων, αλλά και ως προς την ανανέωση των περιβαλλοντικών αδειών εγκατεστημένων έργων μετά την παρέλευση της περιόδου ισχύος τους.

4. Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση και «wildlife sensitivity mapping»

Προσπαθώντας να κατανοήσει κανείς με ποια μεθοδολογία και ανάλυση επιλέχτηκαν οι περιορισμοί που τίθενται έστω και για όσα μελλοντικά έργα ΑΠΕ ισχύσουν αυτοί, πρέπει να μελετήσει την ΣΜΠΕ του σχεδίου. Είναι θετική πρόοδος ότι έχει εκπονηθεί όντως Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση σε μια προσπάθεια να θεραπευθεί το σημαντικότερο ελάττωμα του ισχύοντος χωροταξικού σχεδίου, το οποίο όπως είναι γνωστό οδήγησε σε μεγάλες συγκρούσεις ανάμεσα στην ανάπτυξη των εγκαταστάσεων ΑΠΕ και την προάσπιση του φυσικού περιβάλλοντος. Πληροί όμως αυτή η ΕΟΑ τις ενωσιακές οδηγίες και προδιαγραφές και ανταποκρίνεται πλήρως στις απαιτήσεις του θεσμού της στρατηγικής δέουσας εκτίμησης, όπως προβλέπεται στην Οδηγία 2001/42/ΕΚ, στο άρθρο 6 παρ. 3 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ όπως ερμηνεύεται από το ΔΕΕ, και στην εθνική νομοθεσία (άρθ.10 ν. 4014/2011) και νομολογία;

Η μελέτη είναι τυπικά δομημένη σύμφωνα με τον οδηγό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τις εθνικές προδιαγραφές, αλλά παρουσιάζει σοβαρά ζητήματα ουσιαστικής επάρκειας εάν κριθεί με τα αυστηρά κριτήρια του άρθρου 6 παρ. 3 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και της νομολογίας ΔΕΕ και ΣτΕ. Πληροί σε μεγάλο βαθμό τις τυπικές απαιτήσεις των προδιαγραφών της (στρατηγικής) δέουσας εκτίμησης σχεδίων αλλά δεν τεκμηριώνει με την απαιτούμενη βεβαιότητα ότι αποκλείεται δυσμενής επίπτωση στην ακεραιότητα όλων των επηρεαζόμενων τόπων NATURA 2000.

Το προτεινόμενο χωροταξικό πλαίσιο και η ΣΜΠΕ του πιθανότατα βελτιώνουν ουσιαστικά τη θέση της Ελλάδας σε σχέση με το 2008, αλλά δεν αρκούν από μόνα τους για να θεραπεύσουν πλήρως τις πλημμέλειες που έχει διαπιστώσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και σχετίζονται με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ, την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, και ειδικά τη Δέουσα Εκτίμηση επιπτώσεων σε στρατηγικό επίπεδο. Μπορεί να εισάγονται σημαντικές επιπλέον απαγορεύσεις για να προστατευτούν συστήματα και είδη, δεν βασίζεται όμως σε επαρκή *ex ante* οικολογική τεκμηρίωση. Οι κύριες αδυναμίες της ΣΜΠΕ είναι ότι υιοθετεί μια υπερβολικά γενικευμένη κλίμακα αξιολόγησης, χρησιμοποιεί εθνικά αντί τοπο-ειδικά δεδομένα και προτείνει οριζόντια και όχι τόπο-ειδικά μέτρα, αναγνωρίζει σημαντικά κενά γνώσης, και μεταφέρει τις κρίσιμες αποφάσεις στο στάδιο αδειοδότησης των συγκεκριμένων έργων.

Η νομολογία του ΔΕΕ (βλ. για παράδειγμα υπόθεση *Holohan* (C-461/17)) απαιτεί η Δέουσα Εκτίμηση να είναι πλήρης, ακριβής, οριστική, να αξιολογεί όλα τα επιστημονικά κρίσιμα στοιχεία και να μην αφήνει εύλογη επιστημονική αμφιβολία ως προς τις επιπτώσεις στην ακεραιότητα των τόπων NATURA 2000. Ως προς αυτά τα κριτήρια υπάρχουν σημαντικές αδυναμίες στην κρινόμενη μελέτη, η οποία δεν προχωρά σε χωρική οικολογική μοντελοποίηση, ορίζει περιοχές καταλληλότητας/ προτεραιότητας κλπ. για την ανάπτυξη εγκαταστάσεων ΑΠΕ χωρίς θετική οικολογική αιτιολόγηση, αλλά μόνο σε αντιδιαστολή με τις περιοχές αποκλεισμού ή όπως στην περίπτωση των ΑΣΠΗΕ χρησιμοποιώντας αμιγώς κριτήριο αολικού δυναμικού. Με αυτόν τον τρόπο όμως δεν μπορεί να τεκμηριωθεί η απαιτούμενη επιστημονική βεβαιότητα ότι η ανάπτυξη αυτών των δραστηριοτήτων είναι συμβατή με την επίτευξη των στόχων διατήρησης. Η ίδια η μελέτη αναφέρει: «είναι δύσκολο να γίνουν ακριβείς εκτιμήσεις», και ότι: «μεγάλες περιοχές απαιτούν πληθώρα δεδομένων που δεν είναι ευρέως διαθέσιμα και είναι αδύνατον χρονικά να συλλεχθούν». Έτσι, «ο επακριβής προσδιορισμός των επιπτώσεων ... υλοποιείται κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης ... με ΕΟΑ», δηλαδή μετατίθεται μεγάλο μέρος της αξιολόγησης στο στάδιο των συγκεκριμένων έργων. Επομένως η Δέουσα Εκτίμηση που επιχειρήθηκε δεν είναι επαρκής

αφού δεν τεκμηριώνει με την απαιτούμενη βεβαιότητα ότι αποκλείεται δυσμενής επίπτωση στην ακεραιότητα όλων των επηρεαζόμενων τόπων NATURA 2000.

Η ΣΜΠΕ και η ΕΟΑ περιέχουν εκτενή αναφορά στη βιοποικιλότητα, παραθέτουν βιβλιογραφία για орνιθοπανίδα, νυχτερίδες, σωρευτικές επιπτώσεις κ.λπ., και εισάγουν αρκετές περιοχές αποκλεισμού (ΖΕΠ, ΤΙΦΚ, περιοχές άνευ δρόμων κ.λπ.). Χρησιμοποιούνται οι κανονιστικές κατηγορίες αποκλεισμού στη βάση των υφιστάμενων προστατευόμενων περιοχών της χώρας, περιγράφονται γενικά οι επιπτώσεις έργων και η λεπτομερής αξιολόγηση επιπτώσεων για τόπους εκτός περιοχών αποκλεισμού παραπέμπεται σε μελλοντικές ΜΠΕ/ ΕΟΑ των επιμέρους έργων. Ωστόσο, οι οικολογικές επιπτώσεις εγκαταστάσεων ΑΠΕ συχνά εκδηλώνονται εκτός των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών. Για παράδειγμα στους μεταναστευτικούς διαδρόμους πτηνών, στις περιοχές τροφοληψίας αρπακτικών, στις περιοχές υψηλής δραστηριότητας νυχτερίδων, στους οικολογικούς διάδρομους συνδεσιμότητας κλπ. Οι ενωσιακές οδηγίες έτσι πλέον μετακινούνται από γενικές προστατευόμενες περιοχές στην αξιολόγηση της ευαισθησίας της άγριας ζωής, και επομένως **το ότι μια περιοχή δεν είναι NATURA 2000 δεν σημαίνει αυτομάτως ότι είναι περιοχή χαμηλής ευαισθησίας.**

Οι σύγχρονες ενωσιακές κατευθύνσεις για τον στρατηγικό σχεδιασμό της χωροθέτησης ΑΠΕ ζητούν την αποκαλούμενη «χαρτογράφηση οικολογικής ευαισθησίας - wildlife sensitivity mapping (WSM)». Η χαρτογράφηση αυτή απαιτείται κυρίως για την εφαρμογή της Οδηγίας REDIII αλλά και πέραν αυτής. Η έννοια έχει πλέον αποκτήσει σχετικά ώριμο περιεχόμενο σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Συνδυάζει δεδομένα παρουσίας ειδών, κατανομή οικοτόπων, μεταναστευτικές διαδρομές, περιοχές αναπαραγωγής και τροφοληψίας, ευαλωτότητα σε συγκρούσεις ή εκτοπισμό, καθεστώς προστασίας ειδών, και γεωχωρική ανάλυση (GIS). Στόχος είναι να ταξινομηθεί ο χώρος ανάλογα με την πιθανότητα να προκληθούν σημαντικές επιπτώσεις σε προστατευόμενα είδη και οικοτόπους από την ανάπτυξη έργων ΑΠΕ. Το κρίσιμο στοιχείο είναι ότι η WSM δεν περιορίζεται στις προστατευόμενες περιοχές. Αναζητά την οικολογική ευαισθησία ακόμη και εκτός NATURA 2000. Η χαρτογράφηση οικολογικής ευαισθησίας παρέχει την επιστημονική βάση για τον εντοπισμό αυτών των περιοχών πριν από την κατανομή ζωνών ανάπτυξης ΑΠΕ. Για τον λόγο αυτό, η WSM θεωρείται ολοένα και περισσότερο βέλτιστη πρακτική χωροταξικού σχεδιασμού, καθώς αποδεικνύει ότι οι παράμετροι της βιοποικιλότητας ενσωματώθηκαν ουσιαστικά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Η κρινόμενη μελέτη δεν εφαρμόζει αυτή τη μεθοδολογία. Σε προσεκτική ανάγνωση των εκατοντάδων σελίδων που την απαρτίζουν, μόνο μια φορά, στη σελ. 8-14 της ΣΜΠΕ, απαντήσαμε αναφορά σε «επιστημονικούς χάρτες ευαισθησίας» για τα αρπακτικά πουλιά, οι οποίοι υποτιθεμένως τεκμηριώνουν το επιχείρημα που αναπτύσσεται, αλλά δεν παρουσιάζονται και δεν συζητούνται σε κανένα άλλο σημείο. Η ουσία του WSM — όπως προκύπτει από σειρά κειμένων (Commission Guidance on Wind Energy and EU Nature Legislation, Renewable Energy Acceleration Areas guidance, RED III κλπ.) είναι ότι απαιτείται χωρικά ρητή χαρτογράφηση οικολογικής ευαισθησίας, ανά taxon / species group, με στάθμιση ευαισθησίας, ανάλυση της πιθανότητας, σύγκρουσης/ εκτοπισμού/ συνδεσιμότητας, των μεταναστευτικών διαδρόμων, με χαρτογράφηση της σωρευτικής πίεσης, των βαθμίδων ευαισθησίας, με επίπεδα γεωχωρικών δεδομένων αποκλεισμού και σαφή μεθοδολογία βαθμολόγησης. Τίποτα από αυτά δεν εφαρμόστηκε στην κρινόμενη μελέτη. Είναι χαρακτηριστικό ότι από τις εκατοντάδες σελίδες αυτής απουσιάζει οποιαδήποτε συζήτηση για τους οικολογικούς διαδρόμους μεταξύ προστατευόμενων περιοχών που είναι

βασική μονάδα ανάλυσης του WSM, απουσιάζει δηλαδή η οπτική της οικολογικής λειτουργικότητας του χώρου. Προκαλεί κατάπληξη ότι **απουσιάζει ακόμα κάθε αναφορά, πόσω μάλλον εναρμόνιση, στα θεσμοθετημένα με Υπουργικές Αποφάσεις Σχέδια Δράσης για είδη κοινωτικού ενδιαφέροντος**, πολλά εκ των οποίων ειδών εμφανίζουν ιδιαίτερη ευαισθησία σε επιπτώσεις από την ανάπτυξη έργων ΑΠΕ. Είναι προφανές ότι το ΥΠΕΝ αρνείται να προχωρήσει σε ρύθμιση των ΑΠΕ με χαρτογράφηση οικολογικής ευαισθησίας, όπως αποδεικνύεται από το γεγονός ότι στον πρόσφατο ν.5299/2026 (ΦΕΚ 67/Α/5-5-2026), με τον οποίο ενσωματώθηκε πολύ καθυστερημένα η ευρωπαϊκή οδηγία RED III, αγνοήθηκε το εδάφιο της οδηγίας που προβλέπει τη χρήση χαρτών ευαισθησίας κατά τη διαδικασία καθορισμού των περιοχών επιτάχυνσης ΑΠΕ.

Παρά την άρνηση της ελληνικής Διοίκησης, από επιστημονική άποψη, η μεθοδολογία θεωρείται πλέον αρκετά εξελιγμένη. Το εγχειρίδιο Wildlife Sensitivity Mapping που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή περιλαμβάνει τυποποιημένες διαδικασίες GIS, συστήματα βαθμολόγησης ευαισθησίας, στάθμιση ανά είδος, αξιολόγηση σωρευτικής ευαισθησίας, ειδικές κατευθύνσεις για αιολικά, φωτοβολταϊκά και δίκτυα μεταφοράς ενέργειας. Η σύγχρονη προσέγγιση περιλαμβάνει: 1. Στάθμιση ευαλωτότητας ειδών, όπου λαμβάνονται υπόψη ο κίνδυνος πρόσκρουσης, ο κίνδυνος εκτόπισης, και οι επιπτώσεις τύπου «φράγματος» στη μετακίνηση των ειδών. 2. Χαρτογράφηση ανά τεχνολογία, 3. Πολυκριτηριακή ανάλυση συγκρούσεων, όπου συνδυάζονται η βιοποικιλότητα, το ενεργειακό δυναμικό, οι χρήσεις γης, και η πρόσβαση στο δίκτυο, 4. Δεδομένα τηλεμετρίας, για παράδειγμα δορυφορικές παρακολουθήσεις αρπακτικών, δεδομένα μεταναστευτικών πτηνών, δεδομένα θαλάσσιων θηλαστικών.

Προφανώς η Ελλάδα δεν έχει ακόμα προχωρήσει σε αυτή την κατεύθυνση, αλλά αυτό δεν μπορεί να αποτελεί δικαιολογία για να αγνοείται παντελώς η βασική αλλαγή που φέρνει το WSM στον χωροταξικό σχεδιασμό των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, σύμφωνα με την οποία η χαρτογράφηση ευαισθησίας μπορεί να αναδείξει περιοχές οικολογικά ακατάλληλες για ανάπτυξη ΑΠΕ, ακόμη και αν δεν διαθέτουν επίσημο καθεστώς προστασίας. Σχηματικά η βέλτιστη ευρωπαϊκή πρακτική για τον χωροταξικό σχεδιασμό των ΑΠΕ ακολουθεί πλέον το εξής σχήμα:

1. Χαρτογράφηση ενεργειακού δυναμικού.
2. Χαρτογράφηση οικολογικής ευαισθησίας.
3. Επικάλυψη και συνδυαστική ανάλυση των δύο.
4. Εντοπισμός περιοχών χαμηλής σύγκρουσης.
5. Καθορισμός ζωνών ανάπτυξης ΑΠΕ ή Περιοχών Επιτάχυνσης.
6. Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και καθορισμός μέτρων προστασίας.

Δυστυχώς με τις υπό κρίση μελέτες **η χώρα μας έχασε άλλη μια ευκαιρία** να εφαρμόσει βέλτιστες πρακτικές στον τομέα της υιοθέτησης πολιτικών και της ρύθμισης χρήσεων που σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον.

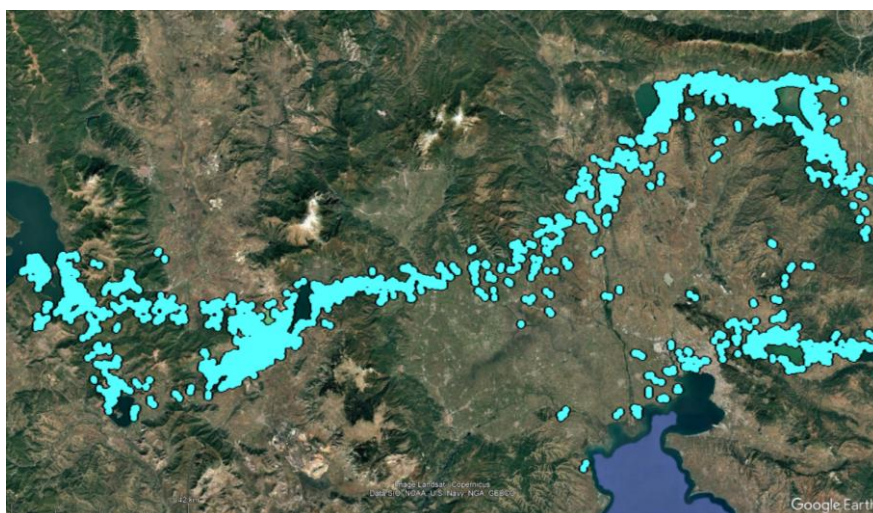
5. Χαρτογράφηση ευαισθησίας ως προς τους πελεκάνους και το παρόν σχέδιο

Η κρινόμενη δέουσα εκτίμηση προσπαθεί να τεκμηριώσει ότι με τους περιορισμούς που τίθενται μέσα σε τόπους NATURA 2000 στο σχέδιο χωροταξικού δεν θα υπάρξει μεγάλη

επίπτωση των ΑΣΠΗΕ στη βιοποικιλότητα και ειδικά στην ορνιθοπανίδα. Δεν εξετάζει, όπως εκτέθηκε στην παραπάνω ενότητα την υπόλοιπη επικράτεια και ειδικά τους οικολογικούς διαδρόμους. Έναν τέτοιο μεγάλο εναέριο διάδρομο ακολουθούν οι πελεκάνοι στην Βόρεια Ελλάδα, για τον οποίο η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών έχει επανειλημμένα και το 2022 και το 2026 αποστείλει πρόταση ζωνών αποκλεισμού για ΑΣΠΗΕ στην περιβαλλοντική διοίκηση (όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΝ αλλά και τους ίδιους τους μελετητές του παρόντος χωροταξικού σχεδίου). **Ο σχετικός όγκος δεδομένων και η πολύχρονη επιστημονική εργασία δεν φαίνεται να εξετάστηκε σοβαρά ούτε από τους συντάκτες του σχεδίου, ούτε καν από τους συντάκτες της ΣΜΠΕ και της Δέουσας Εκτίμησης αυτού, ως όφειλαν, αφού ούτε καν μνημονεύονται στις κρινόμενες μελέτες.** Δημιουργεί γενικότερα μεγάλη απορία στον αναγνώστη το γεγονός ότι οι πελεκάνοι και οι συχνές μετακινήσεις τους μακρών αποστάσεων, κατά τις οποίες μάλιστα έχουν σημειωθεί περιστατικά προσκρούσεων σε ΑΣΠΗΕ στη Δυτική Μακεδονία, δεν εξετάζονται σε αυτές τις μελέτες των εκατοντάδων σελίδων.

Σε αυτό που αγνοούν οι μελετητές του κρινόμενου σχεδίου δίνει ιδιαίτερη προσοχή το Κοινό Κέντρο Ερευνών της ΕΕ (JRC), το οποίο παρέχει ήδη στις χώρες πανευρωπαϊκά δεδομένα για σειρά παραμέτρων για να προχωρήσουν στη χαρτογράφηση ευαισθησίας που είναι απαραίτητη για τον καθορισμό περιοχών επιτάχυνσης. Μεταξύ αυτών των δεδομένων περιλαμβάνονται και οι μακρών αποστάσεων μετακινήσεις των πελεκάνων στη Βόρεια Ελλάδα με τα σχετικά γεωχωρικά δεδομένα της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών (βλ. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/document/download/d99c0bcf-21db-46bf-ba66-fd46fdf5e3de_en?filename=Data%20documentation%20EIGL%20PUBLIC%20V1_7.pdf).

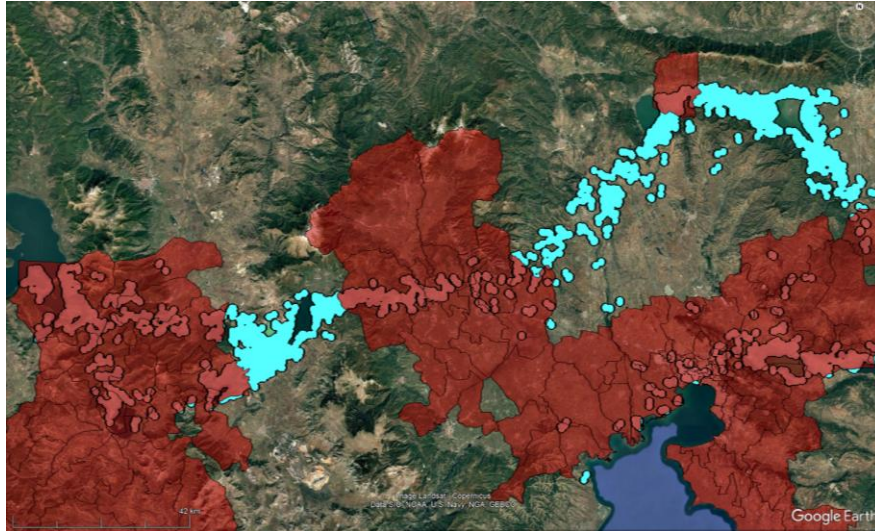
Ενόψει των ανωτέρω, η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών προχώρησε σε χαρτογράφηση των περιοχών αποκλεισμού, όπως περιγράφονται στο σχέδιο ΚΥΑ για να διαπιστώσει αν μέρος ή όλες οι προτεινόμενες ζώνες αποκλεισμού για λόγους προστασίας των πελεκάνων καλύπτονται εν τοις πράγμασι από άλλα κριτήρια αποκλεισμού που προκρίνονται στο σχέδιο αυτό. Οι προτεινόμενες ζώνες αποκλεισμού που υποβλήθηκαν από την ΕΠΠ και συγκεκριμένα το κύριο τμήμα αυτών μεταξύ Πρεσπών και λίμνης Κερκίνης φαίνεται στον χάρτη 1.

Χάρτης 1. Προτεινόμενες περιοχές αποκλεισμού εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ (Παπανούση, Φ., Αλεξάνδρου, Ό. & Κατσαδωράκης, Γ. 2025. Πρόταση για περιοχές αποκλεισμού χωροθέτησης ΑΣΠΗΕ λόγω συχνών πτήσεων αργυροπελεκάνων *Pelecanus crispus* στη Βόρεια Ελλάδα (2η έκδοση, Οκτώβριος 2025).

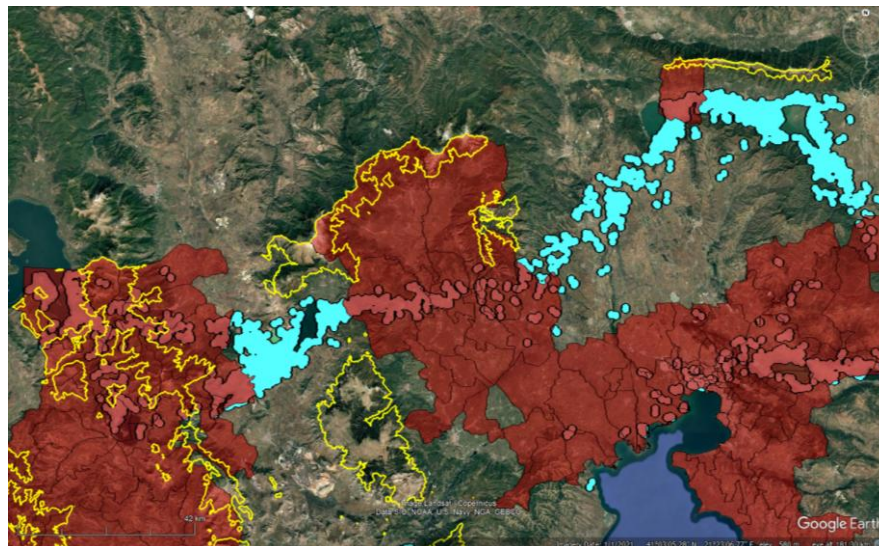
Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, Λαιμός Πρεσπών. [DOI:10.13140/RG.2.2.12730.25286](https://doi.org/10.13140/RG.2.2.12730.25286)

Εν συνεχεία χαρτογραφήθηκαν οι Δημοτικές Ενότητες καταλληλότητας και όλες οι υπόλοιπες ορίστηκαν ως Δημοτικές Ενότητες αποκλεισμού. Αυτές προστέθηκαν στον προηγούμενο χάρτη, όπως φαίνεται στον χάρτη 2.

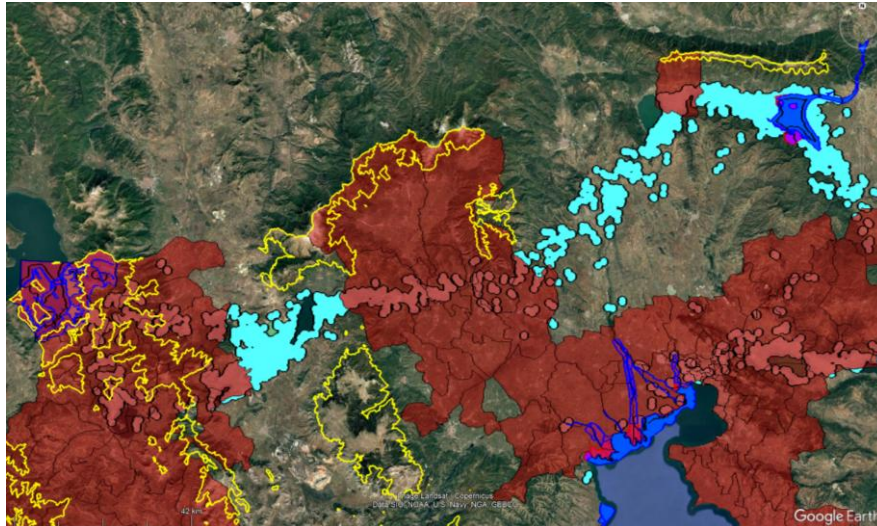
Χάρτης 2. Προσθήκη ΔΕ αποκλεισμού (κόκκινα πολύγωνα)

Εν συνεχεία χαρτογραφήθηκαν οι περιοχές υψομέτρου άνω των 1200μ. και προέκυψε ο χάρτης 3.

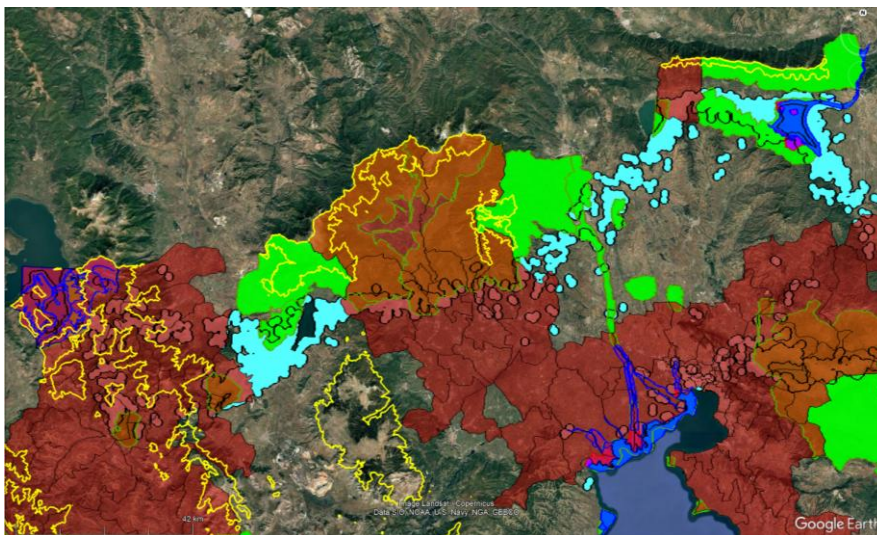
Χάρτης 3. Προσθήκη περιοχών υψομέτρου άνω των 1200μ (πολύγωνα με κίτρινη γραμμή)

Εν συνεχεία προστέθηκαν οι ζώνες Απόλυτης Προστασίας της Φύσης και Προστασίας της Φύσης κατά τον ν.1650/1986, όπως φαίνεται στον χάρτη 4.

Χάρτης 4. Προσθήκη ΖΑΠΦ και ΖΠΦ (με μπλε)

Τέλος εντέθηκαν οι Ζώνες Ειδικής Προστασίας, με την υπόθεση εργασίας ότι οι ΕΠΜ δεν θα προκρίνουν την συγκεκριμένη χρήση γης (κατασκευή ΑΣΠΗΕ) στις περιοχές αυτές, έστω και αν διαθέτουν επαρκές αιολικό δυναμικό (χάρτης 5).

Χάρτης 5. Προσθήκη ΖΕΠ (με πράσινο). Τα εναπομείναντα γαλάζια πολύγωνα απεικονίζουν τις προτεινόμενες από την ΕΠΠ περιοχές αποκλεισμού εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ για λόγους προστασίας των πελεκάνων που δεν καλύπτονται από κριτήρια αποκλεισμού στο κρινόμενο σχέδιο ΚΥΑ.

Έτσι προκύπτει η διαφορά ανάμεσα στις περιοχές αποκλεισμού που καθορίζονται με την μεθοδολογία του σχεδίου υπό διαβούλευση, όπως εκτέθηκε παραπάνω, και στις περιοχές αποκλεισμού, όπως καθορίζονται με χαρτογράφηση ευαισθησίας για τα 2 είδη των σπάνιων πουλιών που απαντώνται στη βόρεια Ελλάδα, του αργυροπελεκάνου και του ροδοπελεκάνου. Εντοπίζονται **3 περιοχές ιδιαίτερης ευαισθησίας**, όπου καταγράφονται πολύ συχνές και χαμηλές πτήσεις των πελεκάνων καθώς πλησιάζουν και απομακρύνονται από υγρά τοπία. Πρόκειται συγκεκριμένα για την περιοχή ανάμεσα στις λίμνες Βεγορίτιδα, Πετρών, Χειμαδίτιδα και Ζάζαρη του Δήμου Αμυνταίου (και Έδεσσας), την πεδινή περιοχή από τον ποταμό Αξιό έως τη λίμνη Δοϊράνη, και από τη λίμνη Δοϊράνη πάνω από το σχετικά χαμηλό όρος Κρούσια έως τη λίμνη Κερκίνη και περίξ αυτής.

Επαναφέρουμε λοιπόν το αίτημά μας και παρακαλούμε για τον καθορισμό και αυτών των περιοχών ως περιοχών αποκλεισμού εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ για λόγους προστασίας των πελεκάνων.

6. Οι επιπτώσεις των ΑΣΠΗΕ στο τοπίο

Ενώ συνολικά το νέο χωροταξικό πλαίσιο σε επίπεδο ρητορικής και γενικών αρχών φαίνεται να δίνει ιδιαίτερη σημασία στην προστασία του τοπίου, καθώς εισάγει πολύ μεγαλύτερη διακριτική ευχέρεια στην εκτίμηση των επιπτώσεων σε αυτό, απαιτεί μελέτες ορατότητας, και δίνει δυνατότητα αρνητικής αξιολόγησης με ποιοτικά κριτήρια που δεν υπήρχαν στο χωροταξικό του 2008. Παρά ταύτα η συγκεκριμένη μεθοδολογία αξιολόγησης των επιπτώσεων των ΑΣΠΗΕ στο τοπίο στις σελ. 73–76 του σχεδίου ΚΥΑ είναι σε αρκετά σημεία ουσιαστικά πιο επιτρεπτική από το ισχύον καθεστώς. Ο καθηγητής Ευάγγελος Παυλής έχει υποβάλει στη δημόσια διαβούλευση μια πολύ εύστοχη και αναλυτική κριτική για την προσέγγιση που υιοθετεί για το τοπίο το υπό διαβούλευση σχέδιο.

Το βασικό πρόβλημα της προσέγγισης που υιοθετείται είναι ότι η τοπιακή επιβάρυνση «συρρικνώνεται» τεχνητά μέσω μικρών ακτίνων αξιολόγησης, περιορισμένων ομόκεντρων ζωνών, και απόδοσης χαμηλής βαρύτητας επιπτώσεων σε μακρινές οπτικές επιδράσεις. Αυτό είναι ιδιαίτερα προβληματικό για ΑΣΠΗΕ μεγάλου ύψους, όπως είναι αυτά που κατασκευάζονται τα τελευταία χρόνια. Ειδικότερα, οι αποστάσεις που ορίζονται είναι μικρές για τις σύγχρονες ανεμογεννήτριες, των οποίων η πραγματική οπτική επιρροή είναι πολύ μεγαλύτερη από αυτή που αποτυπώνεται στις ομόκεντρες ζώνες. Αυτό είναι κρίσιμο σε νησιωτικά τοπία, κορυφογραμμές, ανοικτούς ορίζοντες, και περιοχές υψηλής διαμπερούς θέασης. Ακόμα οι συντελεστές στάθμισης καταλήγουν να προσδίδουν μεγαλύτερο βάρος στις κοντινές ζώνες, ενώ η βαρύτητα μειώνεται απότομα στις εξωτερικές ζώνες. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ένα έργο μπορεί να έχει τεράστια ορατότητα στο ευρύτερο τοπίο, αλλά να «βαθμολογείται» σχετικά ήπια επειδή η ισχυρή στάθμιση περιορίζεται κοντά στον παρατηρητή. Έτσι απομειώνεται υπερβολικά η αξιολόγηση της επίπτωσης στο τοπίο στην περίπτωση ΑΣΠΗΕ που αναπτύσσονται σε κορυφογραμμές.

Ένα ακόμα σημαντικό πρόβλημα είναι ότι η μεθοδολογία που επιλέγεται υποβαθμίζει τη σωρευτική ορατότητα. Οι ομόκεντροι κύκλοι λειτουργούν τοπικά και αποσπασματικά, χωρίς να αποτυπώνουν επαρκώς την αλληλοορατότητα πολλών ΑΣΠΗΕ, τις γραμμικές συστοιχίες κορυφογραμμών, την δημιουργία εντύπωσης «τείχους» και τον κατακερματισμό του ορίζοντα. Αυτό είναι σοβαρό έλλειμμα ειδικά στην Ελλάδα όπου η μορφολογία είναι έντονα ορεινή, οι οπτικές φυγές είναι τεράστιες, και τα αιολικά συχνά διαβάζονται σε επίπεδο τοπιακού συστήματος και όχι σημειακά.

Γενικότερα, η μεθοδολογία που επιλέγεται ταιριάζει περισσότερο σε αστικό τοπιακό περιβάλλον παρά σε επίπεδο ορεινού και νησιωτικού τοπίου, όπου η οπτική κυριαρχία δεν μειώνεται γραμμικά με την απόσταση, όπως υποθέτει η επιλεγείσα μεθοδολογία, η οποία υποεκτιμά συστηματικά την οπτική επιβάρυνση και αποκλείει μεγάλες αποστάσεις από ουσιαστική αξιολόγηση.

Γενικότερα ως προς τις αποστάσεις των ΑΣΠΗΕ από γειτνιάζουσες χρήσεις γης, δραστηριότητες και δίκτυα τεχνικής υποδομής, το νέο σχέδιο δεν φαίνεται να κάνει τη ριζική επικαιροποίηση που θα περίμενε κανείς δεδομένης της τεράστιας αύξησης του μεγέθους των

Α/Γ, των σωρευτικών επιπτώσεων των εγκαταστημένων και σχεδιαζόμενων έργων, και της νομολογίας μετά το 2008.

Προτείνεται η επανεξέταση της μεθοδολογίας αξιολόγησης των επιπτώσεων ΑΣΠΗΕ στο τοπίο του Παραρτήματος ΙΙΙ του σχεδίου ΚΥΑ και η αναθεώρηση των ελάχιστων αποστάσεων ΑΣΠΗΕ από γειτνιάζουσες χρήσεις του Παραρτήματος ΙΙ του σχεδίου ΚΥΑ.

7. Άλλες επισημάνσεις:

- **Μέτρα για την ορνιθοπανίδα.** Η κρινόμενη ΣΜΠΕ αναφέρεται σε κάποια μέτρα με τα οποία μειώνονται οι επιπτώσεις διαφόρων τεχνολογιών ΑΠΕ στη βιοποικιλότητα με δηλώσεις και συμπεράσματα που δεν μπορούν να αντέξουν στη βάσανο της κριτικής, όπως για παράδειγμα ότι η μείωση του πλήθους με αύξηση του μεγέθους των Α/Γ μειώνει τον ενδεχόμενο αριθμό προσκρούσεων πτηνών. Δεν θα αναλύσουμε εδώ όλες τις αυθαίρετες και λανθασμένες σχετικές παραδοχές αφού αυτά τα μέτρα δεν προσλαμβάνουν πραγματική κανονιστική σημασία μια και δεν ενσωματώνονται στο σχέδιο ΚΥΑ (για μια πιο εκτεταμένη κριτική βλ. σχόλια που υποβλήθηκαν από την Ορνιθολογική). Όμως επιθυμούμε να επισημάνουμε ότι οι μελετητές προτείνουν και πριμοδοτούν ιδιαίτερα την υποχρεωτική χρήση εγκαταστάσεων συστημάτων ανίχνευσης κίνησης των πτηνών (χρήση ραντάρ ή καμερών ή άλλης ισοδύναμης τεχνολογίας) ως μέτρο που ελαχιστοποιεί τις θανατώσεις πουλιών στις ανεμογεννήτριες. Αυτά τα συστήματα, στο βαθμό που έχουν εφαρμοστεί στη χώρα, δεν λειτουργούν ανελλιπώς ούτε ελέγχονται, όπως δείχνει η εμπειρία του ΑΣΠΗΕ στη θέση Τούμπα - Ανθοβούνι στο όρος Βαρνούς του νομού Φλώρινας, ούτε είναι επαρκώς αποτελεσματικά, όπως έχει δείξει η θανάτωση πελεκάνων στην ίδια εγκατάσταση και η θανάτωση πολλών αρπακτικών και σπάνιων γυπών στους ΑΣΠΗΕ του Έβρου. Τουλάχιστον ένα άλλο μέτρο που πλέον επιβάλλεται ως περιβαλλοντικός όρος σε κάποιες περιπτώσεις στη Δυτική Μακεδονία είναι η **παύση λειτουργίας του ΑΣΠΗΕ σε συνθήκες χαμηλής ορατότητας**, αλλά δεν έχει τύχει της προσοχής των μελετητών της υπό κρίση μελέτης. Το μέτρο θα ήταν σκόπιμο να τύχει γενικής εφαρμογής στις περιοχές εγκατάστασης με αυτά τα χαρακτηριστικά.
- **Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα (ΜΥΗΕ).** Στις σημερινές συνθήκες της κλιματικής κρίσης, στις οποίες η χώρα μας μαστίζεται από ξηρασία, λειψυδρία και μεγάλες αλλαγές και αβεβαιότητα στη συχνότητα, εποχικότητα και ραγδαιότητα των βροχοπτώσεων και χιονοπτώσεων, δημιουργεί μεγάλο προβληματισμό η συνεχιζόμενη αποδοχή της κατασκευής ΜΥΗΕ, τα οποία χαρακτηρίζονται από μικρή ενεργειακή απόδοση αλλά από μεγάλη οικολογική επίπτωση σε ευαίσθητα και κρίσιμα για την τοπική προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής οικοσυστήματα. Το Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο (MedINA) έχει υποβάλει αναλυτική και τεκμηριωμένη κριτική στο υπό κρίση σχέδιο, την οποία προσυπογράφουμε. Επαναλαμβάνουμε ιδιαίτερω το αίτημα της **θέσπισης των τόπων NATURA 2000 ως περιοχών αποκλεισμού για την κατασκευή ΜΥΗΕ.**
- Στις σελ. 158 και επ. της ΕΟΑ όπου παρουσιάζονται πολύ σχηματικά οι **σωρευτικές επιπτώσεις επάλληλων σχεδίων, δεν παρουσιάζεται η Δυτική Μακεδονία.** Ελπίζουμε αυτό να οφείλεται αποκλειστικά σε αβλεψία.